

УДК 339.924 (5-191.2)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Чичкало-Кондрацька І. Б.

Доктор економічних наук, завідувач кафедри міжнародної економіки та маркетингу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Анотація. У зв'язку з підписанням політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також підготовкою до підписання економічної частини угоди для нашої країни відкриваються нові можливості для модернізації економіки, розвитку зовнішньої торгівлі, міграційних процесів, соціальної сфери, інноваційної та інвестиційної діяльності й ін. Але, крім вигод, євроінтеграційні процеси можуть спричинити і певні ризики. У статті досліджено соціально-економічні наслідки і проблеми, які можуть очікувати Україну у разі підписання економічної частини Угоди про асоціацію.

На основі вивчення досвіду країн-членів ЄС виявлено можливість виникнення таких ризиків, як ослаблення потенціалу економічного зростання, боргова криза, тінізація капіталу, диспропорції в соціальній сфері, скорочення обсягів та неефективна структура зовнішньої торгівлі. Серед безумовних позитивних наслідків обґрунтовано такі: підвищення енергоефективності й рівня інноваційності економіки, культури ведення бізнесу; вирівнювання та підтримка соціально-економічного розвитку країн прийнятих в євроспільноту; надходження сучасних технологій і прямих іноземних інвестицій з ЄС; легалізація трудової міграції; зростання конкурентоспроможності економіки й ефективності влади, зниження рівня корупції; підвищення соціальних стандартів і рівня життя населення.

Ключові слова: інтеграційні процеси, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, соціально-економічні наслідки, економічне зростання, борг, зовнішня торгівля, іноземні інвестиції, трудова міграція.

Постановка проблеми. Характерною рисою сучасного світового розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому, навіть ті країни, які не входять до складу ЄС, неминуче відчують на собі його вплив. Після розширення Євросоюзу Україна стала його безпосереднім сусідом. Це відкриває нові можливості для поглиблення співпраці між Україною та ЄС.

Відносини України та ЄС були започатковані після здобуття нашою країною незалежності. Позиція України щодо ЄС була сформована вперше на законодавчому рівні в Основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Верховною Радою України 2 липня 1993 р. З того моменту Україна почала тяжіти до європейського інтеграційного об'єднання і робила послідовні кроки щодо приєднання до ЄС.

Парафування 30 березня 2012 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дало початок якісно вищому рівню взаємних відносин і, безсумнівно, надало юридичне підтвердження остаточному вибору Україною європейського вектора у зовнішній політиці. Даною угодою передбачено поглиблення інтеграційних процесів на основі політичного партнерства. 21 березня 2014 р. у Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про

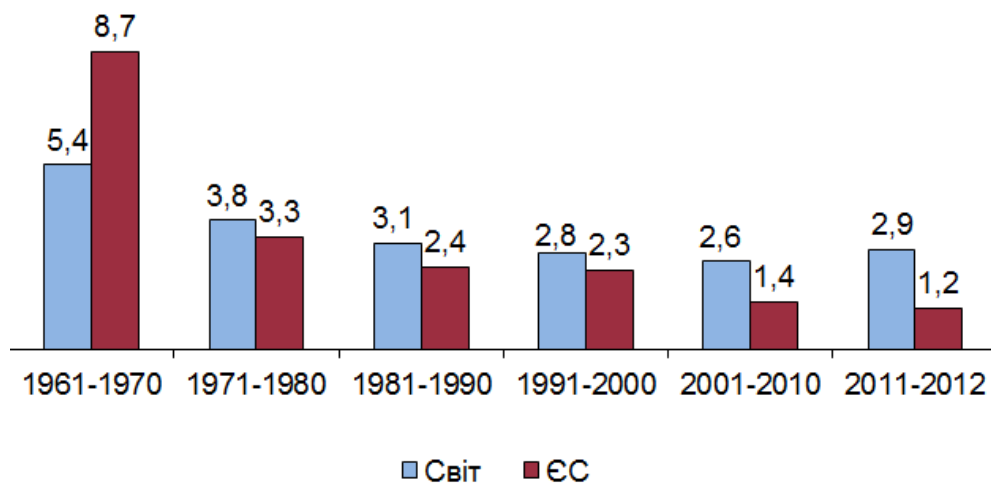
асоціацію між Україною та ЄС, що стало символом підтримки України з боку Євросоюзу. Економічну частину угоди планується підписати у червні цього року.

Мета статті – на основі вивчення досвіду країн – членів ЄС та соціально-економічної ситуації в Україні обґрунтувати привабливість євроінтеграційних процесів для нашої країни, визначити соціально-економічні наслідки, вигоди і ризики, що можуть очікувати Україну після підписання економічної частини Угоди про асоціацію між нею та ЄС.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС знайшли своє відображення у наукових працях таких авторів, як І. Бережнюк, З. Бжезинський, С. Боротничек, А. Гальчинський, О. Дугіна, І. Залуцький, О. Киричук, О. Корнієвський, О. Ледаєва, Я. Малик, В. Опришко, Н. Пирець, В. Посельський, М. Тонев, Є. Холстїніна, С. Хантінгтона, В. Чалий та ін.

Основні результати дослідження. Сьогодні Україна потребує сталого економічного розвитку та підвищення добробуту населення і розраховує досягти цієї мети шляхом євроінтеграції. У цьому контексті доцільно чітко визначити, які соціально-економічні наслідки і проблеми можуть очікувати Україну у разі підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

По-перше, є ризик ослаблення потенціалу економічного зростання. Починаючи з другої половини ХХ ст. середньорічний приріст ВВП у країнах – членах ЄС значно коливався (з 8,7% у 60-х роках до 2,3% у 90-х роках). З початку ХХІ ст. приріст ВВП впав до 1,2% у 2012 р. і став більш, ніж вдвічі нижчим порівняно із загальносвітовим рівнем (рис. 1).

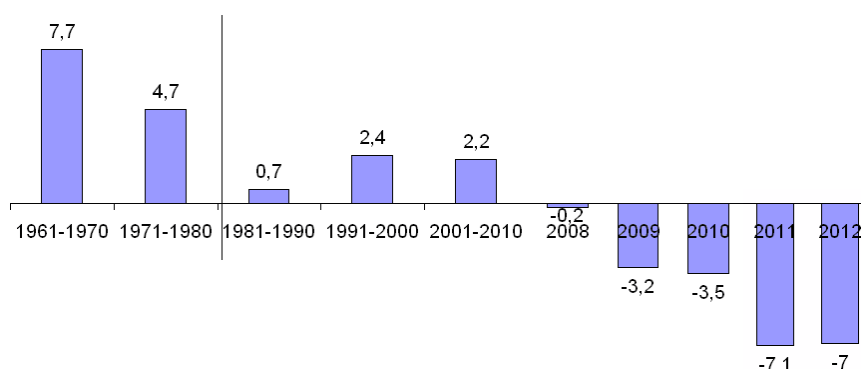

Джерело: авторська розробка за даними UNCTAD [3].

Рис. 1. Середньорічні темпи приросту ВВП, %

Для України доцільним є вивчення євроінтеграційного досвіду нових членів Євросоюзу – країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ). Середньорічні темпи приросту ВВП у країнах ЦСЄ за період після їх вступу в ЄС (2005-2012 рр.) виявились значно нижчими, ніж були за аналогічний період до вступу в ЄС (1997 – 2004 рр.). За 10 років до вступу в ЄС країни Балтії, Словенія та Угорщина мали середньорічні темпи приросту ВВП від 4 до 7%, а після вступу – від 0,4 до 4%, тобто у 2-3 рази нижчі [3].

Ще більш очевидними інтеграційні проблеми Євросоюзу виглядають на прикладі Греції, яка є членом ЄС з 1981 р. За 20 років до вступу в ЄС Греція мала приріст ВВП у 6,8%. Після набуття членства в ЄС приріст ВВП за період з 1981 по 1990 рр. становив 0,7% і був втричі нижчий, ніж в ЄС-15. Сьогодні Греція переживає ще більший економічний спад, ніж після свого вступу в ЄС (рис. 2).

Джерело: авторська розробка за даними UNCTAD [3].

Рис. 2. Середньорічні темпи приросту ВВП в Греції, %.

Неоднозначна ситуація і у засновників і донорів євроспільноти – Німеччини та Франції. У 2012 р. приріст ВВП Німеччини зменшився до рекордно низького рівня (0,7%). Німеччина активно експортує свою продукцію до країн ЄС. На ЄС припадає 80% її позитивного сальдо зовнішньої торгівлі. Однак режим економії в країнах-імпортерах спричинив суттєве обмеження імпорту загалом. Отже, негативні наслідки вступу в ЄС можуть мати як короткочасний, так і довготривалий характер.

По-друге, світова економічна криза, яка почалась у 2008 р., виявила найбільш гостру проблему євросони – боргову кризу. З 1990 р. рівень державного боргу до ВВП зріс у 1,5 разу [4]. Особлива ситуація з державними боргами склалася в країнах ЦСЄ. З початком кризи державні борги у розрахунку на 1 грн. ВВП у цих країнах різко зросли – з 38 до 49%, а в Угорщині – до 80%, що перевищує Маастрихтський критерій (60%).

Різне зростання державних боргів в країнах ЄС і євросони призвело до значних бюджетних дефіцитів. Так, дефіцит державних бюджетів країн ЄС зріс з 0,8% ВВП у 2007 р. до 6,8% ВВП у 2009 р. Найбільше зростання дефіциту бюджету в роки кризи було зафіксовано в Ірландії – 31,3%, Греції – 10,6%, Великобританії – 10,3%, Португалії – 9,8%, Іспанії – 8,3%. У 2011-2012 рр. дефіцит державного бюджету дещо зменшився в ЄС загалом і в окремих країнах (рис. 3) [5].

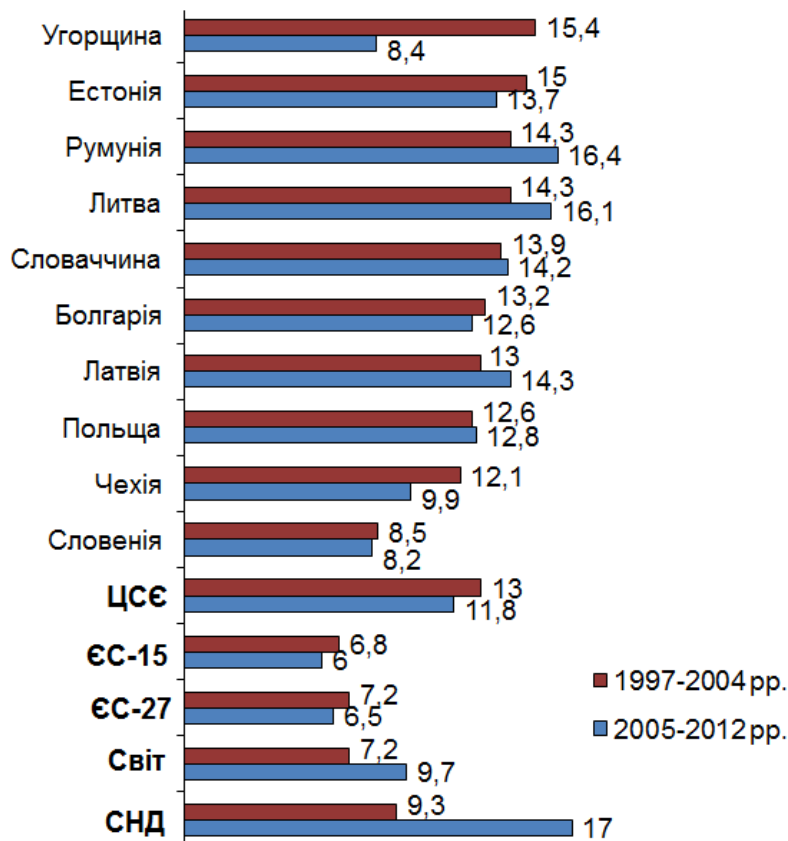
Джерело: авторська розробка за даними Economy watch [5].

Рис. 3. Державний борг та дефіцит бюджету ЄС, % до ВВП.

По-третє, є ризик зменшення обсягів зовнішньої торгівлі. За 8 років після вступу країн, наведених на рис. 4, до ЄС, в порівнянні з аналогічним періодом перед вступом, середньорічні темпи приросту зовнішнього товарообороту дещо знизились. В одних країнах торгівля дещо пожвавилася, а в інших – навпаки сповільнилась, і найсуттєвіше в Угорщині, Болгарії, Чехії, Словенії. Тим часом в країнах СНД і в світі загалом, за період 2005-2012 рр. в порівнянні з періодом 1997-2004 рр. зовнішня торгівля істотно зросла [3].

Український ринок може бути перенасичений імпортомними товарами з високими споживчими властивостями, загостриться конкуренція на ньому. У разі недостатньої конкурентоспроможності вітчизняних товарів обсяги їх виробництва будуть стрімко скорочуватися, що може викликати навіть банкрутство підприємств. Скоріше всього, зростуть ціни на деякі категорії товарів, практично зникнуть дешеві товари.

По-четверте, приплив прямих іноземних інвестицій часто наводиться в якості найвагомішого аргументу привабливості євроінтеграції. Але досвід країн ЦСЄ свідчить про можливе скорочення обсягів іноземних інвестицій. За 8 років після вступу країн ЦСЄ в ЄС ситуація з інвестиціями в них суттєво погіршилась. Середньорічні темпи залучення інвестицій знизились у 7 – 10 разів (рис. 5). Причина в тім, що можливості вкладення інвестицій західними інвесторами у країни ЦСЄ були використані ще до вступу останніх в ЄС.

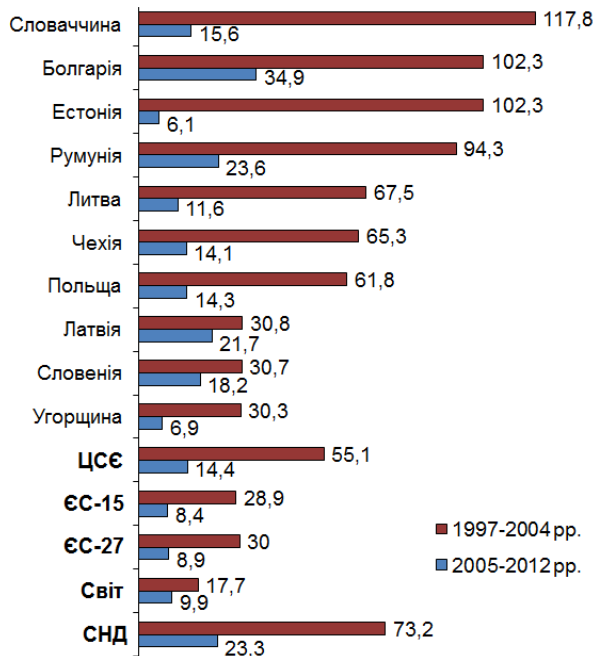
Джерело: авторська розробка за даними UNCTAD [3].

Рис. 4. Середньорічні темпи приросту обороту зовнішньої торгівлі, %.

По-п'яте, якщо у 2004 р. рівень фінансової офшоризації і тінізації в ЄС склав 21,9% до ВВП, а неєвропейських країн ОЕСР 11,9% до ВВП, то у 2013 р. відповідно в ЄС – 18,4%, а у неєвропейських країн ОЕСР – 8,6% [6]. Серед країн ЄС найвищий рівень фінансової тінізації спостерігається на Кіпрі, у країнах Балтії, Румунії, Болгарії (25-30%). Досить високий рівень тінізації також в Італії, Греції (20-25%). Найнижчий показник ха-

рактерний для Франції та Великобританії (5-10%).

Таким чином, офшоризація та тінізація капіталу разом із зростанням боргової залежності в ЄС суттєво знижує його інтеграційну привабливість як в загальноекономічному, так і у фінансовому плані.

Джерело: авторська розробка за даними UNCTAD [3].

Рис. 5. Середньорічні темпи приросту прямих іноземних інвестицій, %.

По-шосте, криза, яка почалася у 2008 р., виявила серйозні диспропорції у соціальній сфері країн ЄС, і особливо єврозони. Основна причина соціального перевантаження – завищена оцінка робочої сили. Зокрема, в шести країнах ЄС, які широко використовують так звану шведську модель соціалізму (Бельгія, Данія, Швеція, Франція, Італія, Фінляндія), робоча сила у розрахунку до ВВП дуже переоцінена. Ще в 10 країнах ЄС робоча сила просто переоцінена. Лише в країнах ЦСЄ робоча сила недооцінена. У деяких країнах ЄС (Греція, Італія, Португалія, Ірландія) видатки на соціальний захист населення та соціальну допомогу становлять від третини до половини ВВП на одного жителя.

Не дивлячись на суттєве ослаблення за останні десятиліття інтеграційного потенціалу ЄС, його економіка залишається дуже привабливою для України. Ця привабливість має абсолютний і відносний вимір. У абсолютному вимірі значення ЄС для України полягає в тому, що його провідні країни мають високо розвинену економіку, ефективну ринкову систему, яка може стати зразком для України. У відносному вимірі роль ЄС полягає в тому, що основні показники розвитку провідних країн ЄС у 5-7 разів вищі, ніж в Україні. ЄС має потужний інтелектуальний та інноваційний ресурс, який дуже привабливий для освоєння Україною. Досить високі економічні і соціальні стандарти ЄС створюють потужний мотиваційний інтерес для досягнення їх Україною.

Економічна привабливість ЄС для України пов'язана з можливістю покращити бізнес-клімат та підвищити культуру ведення бізнесу. Провідні країни ЄС – це територія високо ефективної економіки. Середній показник ВВП на жителя в ЄС майже у 8 разів більший за український [7]. Продуктивність праці в єврозоні у 4 рази вища, ніж в Україні.

У сучасних умовах енергетичних криз та боротьби з вуглецевим навантаженням на клімат, глобальним завданням є підвищення енергоефективності економіки. За цим показником ЄС займає провідні позиції у світі. Середній рівень енергоефективності еконо-

міки в ЄС в 4 рази вищий, ніж в Україні. Сьогодні ЄС є лідером у світі за розвитком зеленої економіки та енергетики за рахунок освоєння перспективних секторів альтернативної енергетики, особливо вітрової та сонячної. Так, частка відновлювальних джерел енергії в енергетичному балансі в ЄС становить 4,8%. ЄС дає більше 40% енергії світової відновлювальної енергетики [7]. Україна за цим показником у другій сотні рейтингу країн.

В Україні є можливість запровадити, хоча б вибірково, високі стандарти екологічної безпеки, підвищити якість як імпортованих, так і вітчизняних товарів, що сприятиме зростанню безпеки життя населення.

Важливою рисою інтеграційної привабливості ЄС є вирівнювання та підтримка економічного і соціального розвитку країн, які прийняті в євроспільноту. Ця політика реалізується в ЄС уже більше 40 років через економічні, бюджетні, інвестиційні механізми, різні програми і проекти ефективної підтримки країн з нижчим рівнем розвитку (рис. 6).

ЄС має дуже ефективний інструмент міжкраїнового вирівнювання розвитку у вигляді загальносоюзного бюджету (близько 1 трлн. євро). При цьому деякі країни з високим рівнем розвитку у взаєминах з бюджетом ЄС несуть значні втрати. Це стосується Нідерландів (втрати становлять 65% до внесків), Великобританії (55%), Німеччини та Швеції (52%). Водночас країни з нижчим рівнем розвитку отримують фінансування з бюджету ЄС значно більше, ніж сплачують внесків до нього. Це стосується Польщі (у 3 рази більше), Румунії, Греції, Чехії і Португалії (у 2-2,5 рази) [9].

Джерело: авторська розробка за даними World Bank [8].

Рис. 6. Середні показники на жителя, тис. дол.

Більшість країн ЦСЕ отримують з бюджету ЄС від 1,5 до 2,5 тис. євро на жителя. Болгарія і Румунія одержує більше 1 тис. євро, що вдвічі більше бюджетних коштів на жителя в Україні [9].

ЄС давно став лідером із ввезення прямих іноземних інвестицій в Україну. Ще 12 років тому на ЄС припадала лише третина інвестицій в Україну, у 2012 р. – вже три чвертих. Навіть якщо відняти третину інвестицій, які надходять з офшорних зон країн ЄС, залишається дуже вагома частина дійсно іноземних інвестицій (рис. 7). До того ж, динаміка надходження прямих іноземних інвестицій з ЄС в Україну уже тривалий час швидко зростає, тоді як з інших країн – сповільнюється.

На нашу думку, підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сприятиме лібералізації торгівлі, зокрема послугами, оскільки передбачається скасування імпорتنих мит, певних кількісних обмежень, а також уніфікація технічних регламентів, стандартів та оцінки відповідності; відкривається перспектива залучення вітчизняних підприємств до європейського ланцюга виробництва і постачання. Але зростання товарообігу між Україною та ЄС відбудеться в основному за рахунок традиційних експортоорієнтованих галузей. Безумовно, щоб отримати додаткові торговельні переваги, необхідно нарощувати експортний потенціал країни в галузях, які випускають продукцію з високою часткою доданої вартості, та підвищувати її конкурентоспроможність.

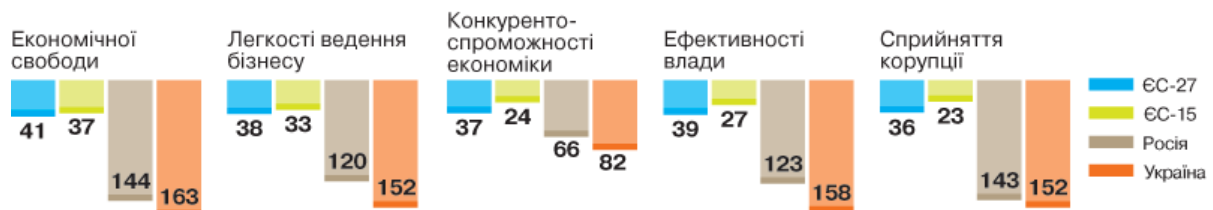

Джерело: авторська розробка за даними Держкомстат України [10].

Рис. 7. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну на початок року, %.

Позитивним наслідком від євроінтеграції України має стати її прискорений інноваційний розвиток, технічне і технологічне оновлення національного виробництва, оскільки рівень інноваційної активності в країнах ЄС в 5-7 разів вищий, ніж в Україні [7].

Для ЄС характерні високі показники реформ і модернізації суспільства. У рейтингах економічної свободи, легкості ведення бізнесу, конкурентоспроможності економіки, ефективності влади, сприйняття корупції Україна значно відстає від країн ЄС (рис. 8). В нашій країні в процесі євроінтеграції має підвищитися рівень прозорості у прийнятті державних управлінських рішень.

Джерело: авторська розробка за даними Центру гуманістичних технологій [11].

Рис. 8. Рейтинг модернізації і реформ, місце.

Важливими соціальними наслідками, на нашу думку, можуть бути легалізація трудової міграції, підвищення рівня зарплати і доходів населення, досягнення європейських соціальних стандартів. За даними Міжнародної організації з питань міграції, в ЄС працює близько 2 млн. українців. За оцінками деяких експертів кількість українських трудових мігрантів в ЄС сягає від 5 до 7 млн. осіб, а бажаючих працювати набагато більше. З країн ЄС в Україну щорічно від них надходить близько 15 млрд. євро. Сьогодні українці в ЄС зайняті переважно в торгівлі та низькооплачуваній сфері послуг. Водночас зростає попит на висококваліфікованих фахівців, насамперед в ІТ-сфері, оплата праці яких значно вища.

Актуальним питанням залишаються умови Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Після приєднання України до СОТ у 2008 р. ЄС і Україна почали переговори щодо Угоди

про створення глибокої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ+). Цьому передували тривалі консультації між сторонами. Особливістю Угоди є сильний регуляторний характер. Угода про асоціацію між Україною з ЄС має спричинити значну гармонізацію нормативної практики України з європейськими правилами і нормами.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження щодо інтеграційних процесів України в контексті даного дослідження слід розуміти, що європейська інтеграція для України є шляхом покращення та модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вільний рух в середині інтеграційного об'єднання кваліфікованої робочої сили, товарів, послуг, факторів виробництва, а також це все передбачає вихід на єдиний спільний ринок. Крім того, є можливість вивести співробітництво між Україною та ЄС у багатьох галузях і сферах на якісно новий рівень, що сприятиме наближенню нашої держави до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя та добробуту населення.

Список використаної літератури

1. Малик Я. Європейський Союз / Я. Малик, О. Киричук, І. Залуцький. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, – 2009. – 610 с.
2. Чалий В. Перспективы евроинтеграции Украины / В. Чалий // Аргументы и факты – 2011. – № 25. – С. 6-10.
3. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>.
4. International Monetary Fund (IMF). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/data.htm>.
5. Economy watch. The Economic Statistics and Indicators Database. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/>.
6. Harvard University. Department of Economics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.harvard.edu/>.
7. Президентський фонд Леоніда Кучми «Україна». Україна – ЄС: проблеми інтеграції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua/ico/research/10958/>.
8. World Bank Group. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/projects>.
9. Open Europe Briefing Note. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.openeurope.org.uk/Page/Research/en/LIVE>.
10. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Центр гуманістических технологій АХАЛАР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ahalar.org/publications>.

SOCIAL AND ECONOMIC IMPACTS OF THE DEEPENING OF THE INTEGRATION PROCESSES BETWEEN UKRAINE AND THE EU

Chychkalo-Kondratska I. B.

Doctor of Economics, Head of the Department of International Economics and Marketing, the Poltava National Technical Yuriy Kondratiuk University.

Abstract. *In connection with signing the political part of Ukraine-European Union Association Agreement, and also with preparation for the signing of the economic part of Agreement for our country new opportunities are opening in modernization of the economy, development*

of foreign trade, migration processes, social sphere, innovation and investment activity and others. But apart the benefits, the European integration processes may cause certain risks. In the article are investigated social and economic impacts and problems, which Ukraine can expect in the case of signing the economic part of Association Agreement.

On the basis of the experience of the EU Member States are revealed the potential risks such as weakening of economic growth potential, the debt crisis, shadow capital, disproportion in social sphere, reduction of the volumes and inefficient structure of foreign trade. Among unconditional positive effects are substantiated such as improving of energy efficiency and innovative level of the economy, business culture; alignment and support of social and economic development of the countries adopted in European Community; revenues of modern technologies and foreign direct investment from the EU; legalization of labor migration; growth of competitiveness of the economy and efficiency of the government, reduction of corruption; improvement of social and living standards of the population.

Key words: *integration processes, Ukraine-European Union Association Agreement, social and economic impacts, economic growth, debt, foreign trade, foreign investment, labor migration.*

Referances

1. Malik Ya. Evropeyskiy Soyuz / Ya. Malik, O. Kirichuk, I. Zalutskiy–Lviv : LRIDU NADU, 2009. – 610 s.
2. Chaliy V. Perspektivy evrointegratsii Ukrainy / V. Chaliy // Argumenty i fakty – 2011. – № 25 – S. 6-10.
3. Konferentsiya OON z tovgivli ta rozvitku (YuNKTAD). [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>.
4. Mizhnarodniy Valyutniy Fond (MVF). [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.imf.org/external/data.htm>.
5. Economy watch. The Economic Statistics and Indicators Database. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/>.
6. Harvard University. Department of Economics. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://economics.harvard.edu/>.
7. Prezidentskiy fond Leonsda Kuchmi «Ukrayina». Ukrayina – ES: problemi sntegratsiyi. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.kuchma.org.ua/ico/research/10958/>.
8. World Bank Group. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.worldbank.org/projects>.
9. Open Europe Briefing Note. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.openeurope.org.uk/Page/Research/en/LIVE>.
10. Derzhavniy komitet statistiki Ukrayini. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Tsentri Gumanisticheskikh Tehnologiy AHALAR. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://ahalar.org/publications>.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ УГЛУБЛЕНИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ЕС

Чичкало-Кондрацкая И. Б.

Доктор экономических наук, заведующая кафедрой международной экономики и маркетинга Полтавского национального технического университета имени Юрия Кондратюка.

Аннотация. *В связи с подписанием политической части Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС, а также подготовкой к подписанию экономической части соглашения для нашей страны открываются новые возможности для модернизации экономики, развития внешней торговли, миграционных процессов, социальной сферы, инновационной и инвестиционной деятельности и др. Но, кроме выгод, евроинтеграционные процессы могут вызвать и определенные риски. В статье исследованы социально-экономические последствия и проблемы, которые могут ожидать Украину в случае подписания экономической части Соглашения об ассоциации.*

На основе изучения опыта стран-членов ЕС выявлена возможность возникновения таких рисков, как ослабление потенциала экономического роста, долговой кризис, теннизация капитала, диспропорции в социальной сфере, сокращение объемов и неэффективная структура внешней торговли. Среди безусловных положительных последствий обоснованы следующие: повышение энергоэффективности и уровня инновационности экономики, культуры ведения бизнеса; выравнивание и поддержка социально-экономического развития стран, принятых в евросообщество; поступление современных технологий и прямых иностранных инвестиций из ЕС; легализация трудовой миграции, рост конкурентоспособности экономики и эффективности власти, снижение уровня коррупции; повышение социальных стандартов и уровня жизни населения.

Ключевые слова: *интеграционные процессы, Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС, социально-экономические последствия, экономический рост, долг, внешняя торговля, иностранные инвестиции, трудовая миграция.*